

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

**Edukace osob se sluchovým postižením -
komunikační přístupy užívané ve vzdělání**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Autor práce: Lenka Pichlerová

Studijní obor: Pedagogika volného času KS

Ročník: 3.

České Budějovice 2016

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího práce a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 03. 2016

.....

Lenka Pichlerová

Anotace

Práce se zabývá edukací a výchovou osob se sluchovým postižením, jejich úspěšnou socializací a získání plnohodnotného místa ve společnosti. Výzkumná část byla provedena kvalitativním sběrem dat, metodou dotazování, technikou položených rozhovorů.

Klíčová slova:

Sluchové postižení, surdopedie, komunikace, integrace, výchova, vzdělávání, kompenzační pomůcky.

Abstract

This bachelor's thesis describes education of the people with hearing impairment, their successful socialisation and integration into society. The research has been based on data collection using the methods based on questions and partly conducted interviews.

Key words:

Hearing Impairment, Surdopedie, Communication, Integration, Education, Compensatory Tools.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 SURDOPEDIE – CHARAKTERISTIKA, TERMINOLOGIE	8
2 KLASIFIKACE SLUCHOVÝCH VAD.....	9
2.1 ROZDĚLENÍ PODLE DOBY VZNIKU SLUCHOVÉ PORUCHY	11
2.1.1 <i>Vrozené (hereditární) vady sluchu</i>	11
2.1.2 <i>Získané (postnatální) sluchové vady před fixací řeči</i>	12
2.1.3 <i>Vady a poruchy sluchu po fixaci řeči</i>	13
2.2 ROZDĚLENÍ PODLE HLOUBKY POSTIŽENÍ	14
2.3 ROZDĚLENÍ SLUCHOVÝCH VAD PODLE MÍSTA VZNIKU SLUCHOVÉHO POSTIŽENÍ	16
2.3.1 <i>Vady převodní</i>	16
2.3.2 <i>Vady percepční</i>	16
2.3.3 <i>Vady smíšené</i>	17
3 KOMUNIKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	17
3.1 PODMÍNKY VHODNÉHO PROSTŘEDÍ PRO KOMUNIKACI OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	18
3.2 KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	19
3.2.1 <i>Auditivně - orální komunikační systémy</i>	21
3.2.2 <i>Vizuálně-motorické komunikační systémy</i>	25
4 TECHNICKÉ A KOMPENZAČNÍ POMŮCKY OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	28
4.1 INDIVIDUÁLNÍ ZESILOVAČE ZVUKU – SLUCHADLA	29
4.1 KOMPENZAČNÍ POMŮCKY PRO BĚŽNÉ UŽÍVÁNÍ	29
4.3 KOCHLEÁRNÍ IMPLANTÁT	30
5 EDUKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	31
5.1 METODY VE VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	31
5.2 ORÁLNÍ METODA	32
5.3 TOTÁLNÍ KOMUNIKACE	33
5.4 BILINGVÁLNÍ PŘÍSTUP	34
5.5 VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVA PRO ŽÁKY SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	34
5.5 ZNALOSTI A DOVEDNOSTI PEDAGOGA	36
6 INTEGRACE ŽÁKŮ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY	36
6.1 VČASNÁ SLUCHOVĚ-ŘEČOVÁ VÝCHOVA	37
6.2 PŘEDNOSTI A NEVÝHODY ZAŘAZENÍ DÍTĚTE SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM DO BĚŽNÉ ŠKOLY.....	37
6.3 PŘEDPOKLADY PRO ÚSPĚŠNOU INTEGRACI.....	38
6.4 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA	39
7 VÝZKUMNÁ ČÁST – EDUKACE OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	40
7.1 METODOLOGIE A CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	40
7.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	40
7.2 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	41
7.3 DISKUZE.....	43
7.4 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	45
ZÁVĚR	46
POUŽITÁ LITERATURA.....	47

SEZNAM PŘÍLOH.....	49
PŘÍLOHY	50

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce doc. PhDr. Davidu Urbanovi Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je edukace osob se sluchovým postižením – komunikační přístupy ve vzdělání. Toto téma jsem si vybrala v návaznosti na předmět speciální pedagogika. Téma mě oslovilo ze dvou důvodů. Prvním důvodem je přítomnost lidí v okruhu mých přátel a rodiny, včetně mě, kteří mají zdravotní problémy se sluchem, a druhým je souvislost se studovaným oborem. Studuji obor pedagogika volného času a je velmi pravděpodobné, že se ve své praxi pedagoga volného času setkám s jedinci s tímto postižením. Cíle pedagogiky volného času vycházejí z cílů pedagogiky, proto je i pro nás pedagogiky volného času důležité znát problematiku speciální pedagogiky podrobněji. Kvalitní vzdělávání a výchova osob se sluchovým postižením je zásadní podmínkou úspěšné socializace těchto lidí a získání plnohodnotného místa ve společnosti.

Cílem mé práce je identifikovat a popsat komunikační přístupy, které jsou používány při edukaci osob se sluchovým postižením.

V první kapitole se věnuji uvedení surdopedie a její terminologie. V druhé kapitole je popsána klasifikace sluchových vad. Ve třetí kapitole jsou představeny jednotlivé komunikační systémy a podmínky vhodného prostředí pro komunikaci osob se sluchovým postižením. Čtvrtá kapitola je zaměřena na technické a kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením, jak jsou těmto osobám prospěšné a jak jim mohou usnadnit život. Pátá kapitola se věnuje tématu edukace osob se sluchovým postižením. V poslední kapitole teoretické části je zařazeno dnes velmi aktuální téma integrace dětí se sluchovým postižením do základní školy.

V praktické části je vyhodnocen kvalitativní výzkum, ve kterém proběhlo dotazování pedagogů položenými rozhovory. Respondenti byli vybráni z řad pedagogů vyučujících na základní škole pro žáky se sluchovým postižením.

1 Surdopedie – charakteristika, terminologie

V první kapitole se budu zabývat charakteristikou a terminologií surdopedie. Vyjasnění pojmů, které se vztahují ke sluchovému postižení, je velmi důležité, aby se zabránilo nedorozuměním, která mohou vzniknout ve výchově a vzdělávání osob se sluchovým postižením právě špatným definováním pojmů z této oblasti.¹

„Na slyšení se už nedíváme jako na funkci vnějšího, středního a vnitřního ucha, nýbrž jako na výkon mozku, jako vysoce komplexního jevu.“²

Sluch je důležitým distančním smyslem, jehož funkcí je nás upozornit na zvuky z vnějšího okolí a zajistit nám příjem informací, které jsou prezentované mluvenou řečí. Pokud dojde ke snížení funkce sluchového analyzátoru, může dojít i ke sluchovému postižení, které postiženému znesnadňuje lidskou komunikaci. Postižení sluchu není viditelné, mnohdy není ani na první setkání rozpoznatelné jako jiná postižení (např. tělesná, zraková a mentální) a proto si lidé často neuvědomují jeho závažnost a závažnost problémů, kterými postiženého limituje.³

Do roku 1983 byla surdopedie součástí logopedie, nyní je samostatnou speciálně pedagogickou disciplínou, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem osob se sluchovým postižením. Název této pedie vznikl složením z latinského surdus – hluchý a z řeckého paideia – výchova.

Objektem surdopedie jsou osoby se sluchovým postižením, mnohdy jsou to lidé i s dalším postižením například hluchoslepí, neslyšící s poruchou autistického spektra, neslyšící s mentálním postižením apod.⁴ Proto je velmi důležitá spolupráce nejen s ostatními pediemi (logopedie, oftalmopedie, somatopedie apod.), a zároveň i s obecně pedagogickými, biologickými, psychologickými, sociologickými, filozofickými a lingvistickými obory a neméně důležitá je také spolupráce s medicínou a to hlavně

---

¹ Srov. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. str. 38

² KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea (ed.). *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Brno: Paido, 2004. Str. 63.

³ Srov. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. Str. 65

⁴ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 9-10.

s pediatrií, otorinolaryngologií a foniatrií. Z pohledu korekce sluchových vad pomocí sluchadel nebo kochleárních implantátů je významná součinnost s obory technickými jako je např. sluchová protetika.⁵

Osoby, které mají sluchovou ztrátu bez ohledu na její stupeň, druh a dobu vzniku, jsou nazývány osobami se sluchovým postižením. Dříve se používal termín sluchově postižený, ale v posledních letech se přechází na již uvedené označení osoba se sluchovým postižením, protože v tomto termínu se prvotně zdůrazňuje lidská individualita a poté označení postižení. Lékařská terminologie označuje pojmy neslyšící a hluchý ty osoby, které neslyší žádný zvuk ani při použití kompenzačních pomůcek nemohou rozumět lidské řeči, a tak jsou odkázány na jiné způsoby komunikace. V několika minulých desetiletích došlo k vývoji vnímání osob se sluchovým postižením. Jejich sluchová ztráta přestává být vnímána jako postižení a oni sami se začínají považovat za příslušníky vlastní jazykové a kulturní minority. Po vzoru uživatelů amerického znakového jazyka se v 90. letech 20. století začíná část sluchově postižených označovat termínem Neslyšící. Hlavním spojovníkem komunita Neslyšících je specifický komunikační systém, kterým je znakový jazyk. Člen komunity Neslyšících musí splňovat mnohé podmínky, především se musí ztotožňovat se specifiky kultury a společenství Neslyšících.⁶

2 Klasifikace sluchových vad

Rozvoj řeči a mezilidské komunikace je podmíněn sluchem. Sluchové postižení znamená bariéru v komunikaci a zároveň ovlivňuje celý rozvoj osobnosti. Sluchové postižení je velmi široký pojem, který zahrnuje široké spektrum sluchových vad.

Pro vzdělání a výchovu osob se sluchovým postižením je důležité, aby se edukátor orientoval ve sluchovém postižení, jeho dělení a druzích.

---

⁵ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 9-10.

⁶ Srov. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. Str. 66-67.

„Sluchové postižení je u obyvatelstva jedním z nejrozšířenějších somaticko-funkčním postižení. Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí, že v roce 2005 bylo u 278 milionů lidí diagnostikováno středně těžké až těžké sluchové postižení.“⁷

Dle jednoho z předních výrobců sluchadel má poruchu sluchu více než 500 miliónů lidí. V České republice je kolem 300 tisíc osob se sluchovým postižením.⁸ K postupnému snížení sluchu dochází ve vyšším věku, zhruba kolem 60. roku života člověk hůře a méně slyší, jedná se o stařeckou nedoslýchavost neboli presbyakuzie. K presbyakuzii dochází z důvodu odumírání vláskových buněk, které nejsou schopny regenerace, nebo špatným prokrvením sluchového orgánu, které je způsobeno poruchou krevního oběhu, projevuje se zhoršením slyšení tónů vysokých frekvencí a snížení rozumění řeči. Presbyakuzie se stává patologickou, pokud je narušena komunikační schopnost člověka.

V souvislosti s problematikou sluchových poruch je důležité zmínit ušní šelest. Nejedná se o poruchu samotnou, ale o příznak sluchové poruchy. Tinnitus (ušní šelest) rozlišujeme podle klinického obrazu na objektivní, který vzniká špatným cévním zásobením sluchového orgánu, a subjektivní, který se projevuje zvukovými vjemy bez zevního podnětu. Lidé, kteří trpí ušními šelesty uvádějí, že slyší nepříjemné pískání, hučení a šumění. Subjektivním tinnitem trpí asi polovina lidí od 60 let věku.⁹

„Také význam termínů sluchová vada a sluchové postižení není stejný a u Sováka můžeme vyčíst jistou odlišnost:

sluchová vada – poškození orgánu nebo jeho funkce tak, že je nějakým způsobem snížena kvalita či kvantita slyšení

sluchové postižení – je širším termínem, který zahrnuje i sociální důsledky, včetně řečového defektu.“¹⁰

---

⁷ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 11.

⁹ Srov. Tamtéž. Str. 11-12.

¹⁰ POTMĚŠIL, Miloň. *Čtení k surdopedii*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, str. 25.

Mnoho různých klasifikací sluchových poruch vypovídá o tom, že kritéria určující dělení těchto poruch jsou mnohočetná. Pokusím se charakterizovat rozdělení sluchových poruch dle doby vzniku, hloubky postižení a místa vzniku.

2.1 Rozdělení podle doby vzniku sluchové poruchy

Vzniku sluchové poruchy v období před rozvojem řeči, tedy v období prelingválním, je z hlediska dalších následků nejzávažnějším. Do této kategorie řadíme poruchy, které vznikly z genetických důvodů, zděděním po jednom nebo obou rodičích, nebo se může porucha vyskytovat v příbuzenstvu.¹¹

2.1.1 Vrozené (hereditární) vady sluchu

Poruchy sluchu před fixací řeči mají za následek poruchu vývoje řeči a v návaznosti s tím i poruchu komunikace. Dle stupně vady a poruchy může dojít buď k opoždění řeči, nebo v případě těžšího stupně může dojít k trvalému defektu vývoje řečové funkce.

Hereditární vady sluchu geneticky podmíněné jsou typy sluchové vady, které se vyskytují jen vzácně, jsou to takové vady, u kterých můžeme jednoznačně předpokládat poruchu genetické informace, která přechází z generace na generaci. V literatuře můžeme najít popsáno jen několik takových vad samostatných, ale celou řadu sluchových poruch, které jsou sdružené s jinými geneticky podmíněnými vadami.

Častěji se vyskytují hereditární sluchové vady děděné autozomálně recesivně, tzn. vlastnosti člověka jsou předány genetickou informací pomocí dvojice znaků – jeden od otce a druhý od matky. Jestliže dostane dítě alespoň jeden znak nepoškozený, pak porucha nenastává, ale pokud dítě získá oba znaky poškozené, porucha vzniká.¹² Pokud jsou oba rodiče nositelé jednoho zdravého a jednoho poškozeného znaku, oba slyší

---

¹¹ Srov. Šedivá Zoja, Psychologie sluchově postižených ve školní praxi, Septima, s.r.o. 2006, str. 6.

¹² Srov. Lejska, M., Poruchy verbální komunikace a foniatrie, Paido 2003, str. 25.

a jejich dítě získá oba poškozené znaky, projeví se porucha – ve slyšící rodině se nečekaně objeví jedno nebo více dětí se sluchovou poruchou.¹³

Kongenitálně získané sluchové vady se mohou vyskytnout, když zdraví rodiče čekají zdravě počaté dítě a následkem infekční choroby matky v prvním trimestru se dítě narodí s vadou sluchu. Vady sluchu získané během těhotenství řadíme do vad prenatalních, vady sluchu, které jsou získané přímo při porodu, do vad perinatálních.

Většina dětí se sluchovou vadou rodičích se do slyšících rodin, získala tyto vady autozomálně recesivně nebo kongenitálně.

2.1.2 Získané (postnatální) sluchové vady před fixací řeči

Vady sluchu, které se objevují po narození dítěte mají vliv na jeho komunikaci. Pokud vzniknou v období do 6 – 8 let, tedy před fixací řeči, řeč se dále nerozvíjí a řečové stereotypy se rozpadají. Tyto vady jsou definovány jako získané postnatální, dítě se pak nadále vyvíjí jako neslyšící.

Pokud dojde ke sluchové vadě již po fixaci řeči, neohrožují tyto vady komunikační schopnosti. Do této kategorie patří také vady a poruchy neúplné, částečné a přechodné.

Získané sluchové poruchy mohou být způsobeny těmito příčinami:

- infekční choroby – zejména virová onemocnění způsobují těžké získané sluchové vady (zánět mozkových blan, meningitida, meningoencefalitida, příušnice, chřipka, herpetické infekty, zarděnky, spalničky a také spála, která ještě v období před 2. světovou válkou byla hlavní příčinou těžkých sluchových vad, po objevení antibiotik není hrozba spály v takovém rozsahu),
- onemocnění centrálního nervového systému – např. sklerosa multiplex,
- traumata – především traumata hlavy a uší,

---

¹³ Srov. Lejska, M., Poruchy verbální komunikace a foniatrie, Paido 2003, str. 25.

- onkologická onemocnění – například následkem agresivní chemoterapie může dojít k poškození sluchových buněk, toto poškození sluchu je pak trvalé,¹⁴

- „ucpané“ uši při onemocnění horních cest dýchacích – nachlazením dojde ke změně průchodnosti Eustachovy trubice, což způsobí špatnou ventilaci středouší, ve středním uchu je nedostatek vzduchu, blanka bubínku je zpevněná a tím i méně pohyblivá. Tato sluchová porucha je nejčastější a patří mezi přechodné poruchy,

- opakované hnisavé záněty středního ucha – dochází k porušení struktury středouší přechodně, nebo trvale.

2.1.3 Vady a poruchy sluchu po fixaci řeči

Převodní poruchy sluchu

Převodní poruchy sluchu jsou způsobeny vážnutím přenosu akustické a mechanické energie ve vnějším a středním uchu. K vážnutí dochází z několika příčin: ucpáním zvukovodu mazem, nádorem, cizím tělesem, proděravěním blanky bubínku zánětem nebo traumatem; srůsty nebo roztržením řetězu kůstek, fixací celého středouší při chronických zánětech, kostními srůsty při otoskleróze a poruchami provzdušnění středoušní dutiny při afektech nosohltanu a Eustachovy trubice.

Senzorineurální vady sluchu

Senzorineurální vady jsou nejčastějšími sluchovými vadami v dospělém věku. Do této kategorie řadíme presbyakuzii, která je popsána na začátku této kapitoly.

Další příčinou sluchových vad je mechanické poškození v oblasti hlavy a vnitřního ucha, ke kterým dochází nejčastěji při dopravních úrazech a při silném intenzivním zvuku. Silný nekontrolovatelný zvuk má energii, která, pokud je silnější než ochranné síly sluchového orgánu, způsobí traumatickou destrukci buněk vnitřního ucha. V místě takové destrukce vzniká nefunkční jizva a následkem tohoto pak frekvenčně ohraničená vada sluchu – akustické trauma.¹⁵

---

¹⁴ Srov. LEJSKA, Mojmír. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. Str. 27.

¹⁵ Srov. Tamtéž. Str. 28.

S hlukem souvisí i další poškození sluchových buněk. Dlouhodobým působením silného hluku, kterému je ucho vystavováno, jsou sluchové buňky přetěžovány a mechanismy návratu a obnovení sil jsou vyčerpány. Protože nemají možnost regenerace nastává nárůst sluchové vady.

Další příčinou poruchy sluchu jsou toxiny. Jednak toxiny, které si tělo vytváří samo a pak také toxiny, které jsou tělu cizí. Největší nebezpečí pro sluch představují léky a nikotin. Nikotin způsobuje poškození nejjemnějších cév. Je známo více než 300 druhů léků, které mohou trvale poškodit sluch – aminoglykosidová antibiotika, diuretika, cytostatika, alkaloidy a další.

I vnitřní ucho může onemocnět, bývají to záněty celkové nebo místní. Nejčastější záněty jsou součástí meningitidy, toxoplasmózy a dalších.

Zraněním hlavy stejně jako virovými infekcemi mohou být zasaženy všechny části mozku. Všechna degenerativní onemocnění mohou poškodit mozkovou činnost a následkem tohoto dojde k poklesu sluchu.¹⁶

2.2 Rozdělení podle hloubky postižení

„Velikost sluchové ztráty znamená má zásadní vliv na schopnost jedince vnímat zvuky z okolního prostředí. Velikost sluchové ztráty pak znamená, že jedinec neslyší zvuky, jejichž intenzita je nižší než hodnota sluchového prahu (sluchové ztráty). Zvuky, jejichž intenzita je vyšší, než je hodnota sluchové ztráty, jedinec sice slyší, ale pouze hlasitostí, která se rovná rozdílu mezi intenzitou zvuku a velikostí sluchové ztráty.“¹⁷

---

¹⁶ Srov. LEJSKA, Mojmir. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. Str. 25 - 28.

¹⁷ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. str. 67.

<i>„Velikost ztráty sluchu podle WHO</i>	<i>Název kategorie ztráty sluchu</i>
<i>0–25 dB</i>	<i>normální sluch</i>
<i>26–40 dB</i>	<i>lehká nedoslýchavost</i>
<i>41–55 dB</i>	<i>střední nedoslýchavost</i>
<i>56–70 dB</i>	<i>středně těžké poškození sluchu</i>
<i>71–90 dB</i>	<i>těžké poškození sluchu</i>
<i>91 a více</i>	<i>velmi těžké poškození sluchu až hluchota</i> ¹⁸

Nejpoužívanějšími termíny pro běžnou praxi speciální pedagogiky jsou ohluchlost, hluchota, zbytky sluchu a nedoslýchavost.

Ohluchlost je taková ztráta sluchu, která vznikla v období dokončení vývoje řeči nebo do vytvořené řeči. Řeč se při tomto postižení nevytrácí, ale slábne slovní zásoba a formální úroveň řeči, proto je cílem logopedie rozšiřovat slovní zásobu, rozvíjet odezírání a cvičit mluvní pohotovost.

Hluchota je definována jako vrozená nebo v ranném věku získaná sluchová vada. V případě hluchoty se názory spojené s komunikačním systémem rozcházejí. Za jednu z možností můžeme považovat výchovu k mluvené řeči. Za velkou změnou ve vnímání hluchoty stojí zavedení kochleárního implantátu na jedné straně a na druhé pak využití bilingválního systému ve výchově a vzdělávání.

Zbytky sluchu rozumíme postižení jedince s neúplnou ztrátou sluchu a to jak vrozenou, tak získanou, ovšem vždy spojenou buď s absencí mluvené řeči nebo opoždění ve vývoji mluvené řeči.

Nedoslýchavost je vrozená nebo získaná částečná ztráta sluchu, která zapříčiňuje opoždění nebo omezení vývoje mluvené řeči. Nedoslýchavost dle její závažnosti dělíme na velmi těžkou, těžkou, střední a lehkou.¹⁹

¹⁸ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 15.

¹⁹ Srov. POTMĚŠIL, Miloň. *Čtení k surdopedii*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Str. 21.

2.3 Rozdělení sluchových vad podle místa vzniku sluchového postižení

„Rozlišujeme vady centrální a vady periferní, přičemž ty centrální jsou lokalizovány do korových a podkorových center sluchových drah, periferní pak do periferních či centrálních částí sluchového analyzátoru. Vady periferní se dále dělí do tří skupin – vady převodní, vady percepční a vady smíšené.“²⁰

2.3.1 Vady převodní

Sluchové buňky jsou u této vady v pořádku, ale nedochází k jejich stimulaci a to vlivem nějaké překážky ve středouší. Důvodem může být zvětšená nosní mandle, která je příčinou poruchy ventilace středouší přes Eustachovu trubici, nebo ucpání zvukovodu nashromážděným mazem, který ztuhnutím vytvoří mazovou zátku. Další příčinou převodní vady mohou být opakované záněty středního ucha, otoskleróza nebo perforace bubínku.

2.3.2 Vady percepční

Percepční vady vznikají při poškození vnitřního ucha, sluchových buněk nebo sluchového nervu. Dle Lavičky a Šlapáka je dělení percepčních vad na:

kochleární – porucha je v přeměně v elektrický signál ve vnitřním uchu,

retrokokchleární – porucha je ve vedení zvukového signálu VIII. hlavovým nervem a sluchovou dráhou v mozkovém kmeni.

Příčiny sensorineutrálních vad jsou ve funkci smyslového epitelu vnitřního ucha, sluchového nervu a sluchové dráhy, ta propojuje periferní a centrální část sluchového analyzátoru. Percepční vady znamenají větší problém než vady převodní z pohledu diagnostického i z léčebného. Množstvím také převyšují převodní vady.²¹

---

²⁰ HAMPL, Igor, *Surdopedie*, Ostravská univerzita v Ostravě 2013. Str. 29.

²¹ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str.13-14

2.3.3 Vady smíšené

Smíšená vada vzniká kombinací poruchy převodní a percepční.²²

3 Komunikace osob se sluchovým postižením

Pro edukaci osob se sluchovým postižením je zásadní vytvořit dorozumívací prostředek. V této kapitole popíšeme dostupné dorozumívací prostředky, které mají lidé se sluchovým postižením k dispozici.

Komunikace je sociální interakcí, v užším smyslu jazykové jednání. Při komunikaci dochází k přenosu informací od jejich zdroje (mluvčího) k adresátovi (příjemci informací). Úspěšná komunikace je závislá na komunikační kompetenci. Komunikační kompetencí rozumíme soubor všech znalostí, které umožní mluvčímu, aby komunikoval v určitém kulturním společenství. Mimo znalost jazyka můžeme zařadit do komunikační kompetence znalost kdy mluvit, kdy mlčet, nebo jaký zvolíme tón hlasu.

Do nástrojů komunikace patří řeč, nástroji řeči jsou jazyky ve formě mluvené nebo znakové. Pro slyšící většinu je formou mluvené řeči národní jazyk, pro osoby se sluchovým postižením je komunikačním prostředkem národní znakový jazyk.

Většina osob se sluchovým postižením je odkázána na zrakový kontakt s komunikující osobou, proto je důležité pro zahájení komunikace navázat oční kontakt. Ten můžeme získat různými technikami:

- zvukem – je vhodné použít u osob, které mají ještě zachovány zbytky sluchu,
- dotykem – poklepáním na paži (od ramene po loket),
- prostřednictvím jiné osoby, která již má zrakový kontakt navázán,²³

---

²² Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str.13-14.

²³ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 37.

- vibrací – dupáním do podlahy nebo poklepáním na desku stolu, které se osoba se sluchovým postižením dotýká,
- pohybem – mírné mávání nataženou dlaní,
- světlem – zablikání světlem v místnosti.²⁴

„Společným jmenovatelem komunikace i vzdělávání je jazyk. Je to symbolický systém, umožňující výměnu informací v dialogovém schématu (komunikace) a získávání informací v monologickém schématu (vzdělávání). A právě jazyk, obtížnost jeho získání a uplatňování sluchově postiženými v minulosti vedlo, a do jisté míry stále vede, k více či méně racionálním diskusím o tom, která metoda je správná, která forma jazyka je funkční, jakým způsobem nejlépe překonat výše uvedené problémy ze sluchové poruchy vyplývající.

To, k jakému názoru se rodiče, učitelé, sami sluchově postižení a ostatní zúčastnění přikloní, záleží z velké míry na jejich pojetí sluchové poruchy.“²⁵

Osoby se sluchovým postižením nejsou dostatečně smyslově vybaveni pro mluvený jazyk, proto je pro ně komunikace se slyšící populací velmi složitá. V komunikaci se slyšícími jsou odkázáni především na vizuální příjem informací.²⁶

3.1 Podmínky vhodného prostředí pro komunikaci osob se sluchovým postižením

Při komunikaci osob se sluchovým postižením, která je velmi specifická, jsou důležité i specifické podmínky okolního prostředí. Vnější podmínky jsou většinou snadněji splnitelné na rozdíl od podmínek vnitřních.

Efektivní komunikace osob se sluchovým postižením je závislá na zrakovém kontaktu, kdy jeho kvalita je závislá na míře a charakteru osvětlení. Intenzita osvětlení

²⁴ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 37-38.

²⁵ Šedivá, Z., *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*, Septima, spol. s r.o., Praha 2006, str. 12.

²⁶ Srov. Renotiérová, M., Ludíková, L., a kolektiv, *Speciální pedagogika*, Univerzita Palackého v Olomouci 2003, str. 177.

by neměla být ani vysoká a ani nízká. V prvním případě by oslňovala a v druhém by vizuální informace nebyly dobře viditelné. Také by nemělo docházet ke krátkodobému kolísání intenzity osvětlení.

Optimální konverzační vzdálenost je další podmínkou pro komunikaci zrakovým kanálem. Rozlišovací schopnost oka člověka se se zvětšujícími vzdálenostmi snižuje. Vzdálenost je zásadní v komunikaci osob, které využívají vizuálně-motorických komunikačních systémů, stejně tak v případě osob, které komunikují pomocí sluchu (např. lidé nedoslýchaví, lidé, kteří používají technické kompenzační pomůcky, lidé s kochleárním implantátem atd.).

Pro osoby se sluchovým postižením, které pro komunikaci používají sluch, jsou také důležité akustické vlastnosti prostředí. Nejvíce jsou akustikou ovlivněny technické kompenzační pomůcky, jelikož okolní šum, který přehlušuje lidský hlas, znemožňuje porozumění. Kromě okolního šumu ještě také negativně ovlivňuje komunikaci tzv. dozvuk, který vznikne v uzavřených prostorech tím, že dojde k odrazu zvuku od zdí, stropu, podlah, oken atd. Ke snížení srozumitelnosti dojde tím, že vlivem odrazů přijme zvuk mikrofon kompenzačních pomůcek s časovým posunem, a tím vznikne promíchání fonémů.

3.2 Komunikační systémy osob se sluchovým postižením

Volba komunikačního systému je velmi důležitá pro další život dítěte. Na zvolený komunikační systém pak naváže vzdělávací program. Když je vhodně zvolen, pomůže dítěti využít maximálně jeho potenciál. Pokud je způsob komunikace zvolen špatně, může mít pro dítě fatální následky ve formě neúspěšné socializace a psychických problémů. Za výběr komunikačního systému jsou zodpovědní rodiče dítěte jako jeho zákonní zástupci. Výběr probíhá ve spolupráci se středisky rané péče a speciálněpedagogickými centry pro sluchově postižené, učiteli, lékaři atd.

Vzájemná intra- i interkulturní komunikace osob se sluchovým postižením je zcela odlišná od komunikace slyšících z důvodu částečně nebo zcela nefungujícího²⁷

---

²⁷ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 38.

distančního smyslu – sluchu. Komunikace je vrozenou lidskou potřebou a tuto potřebu mají i osoby se sluchovým postižením bez ohledu na jejich handicap.²⁸

„Podle jejich formy rozlišujeme:

Orální komunikační systémy:

- *mluvená řeč,*
- *čtení a psaní,*
- *odezírání.*

Vizuálně-motorické komunikační systémy:

- *prstové abecedy,*
- *umělé znakové systémy,*
- *znakový jazyk.*²⁹

---

²⁸ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 38-39.

²⁹ LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 39.

3.2.1 Auditivně - orální komunikační systémy

Mluvená řeč

Mozek je pomocí sluchu informován o dění v jeho okolí. Sluch ale také zajišťuje kontrolu nad vlastním mluveným projevem. Podle závažnosti sluchového postižení dojde k omezení, deformaci nebo absenci sluchových vjemů. Řečový projev neslyšících může být jiný, protože jedinec se sluchovým postižením neslyší svůj vlastní projev.

Pro komunikaci s majoritní slyšící společností je nezbytná mluvená řeč. Proto, i v případě, že jedinec se sluchovým postižením používá kompenzační pomůcky (digitální naslouchadla, kochleární implantáty), je nutná systematická a pravidelná stimulace. Srozumitelnost řeči přímou úměrou souvisí s integrací. Čím je řeč člověka se sluchovým postižením méně srozumitelná, tím složitější je integrace a interkulturní komunikace.

Sluchovým postižením jsou ovlivněny všechny fáze mluvení. V komunikaci mluvenou řečí se toto nejvíce projevuje v narušeném dýchání, tvorbě hlasu a výslovnosti.

U dětí se sluchovým postižením se mění dýchání hlavně z hlediska kvantitativního. Velký výdej energie při artikulaci má za následek časté přerušování výdechu a doplňování vzduchu, a to má za následek špatnou plynulost řeči a chybnou koordinaci nádechu a výdechu.

Změny výslovnosti souvisí na stupni a typu sluchové vady a na tom, kdy vada vznikla. Narušení tvorby hlasu spojené se vznikem sluchové vady označujeme jako audiogenní dysfonii. Dle Krahulcové jsou jejími hlavními projevy:

- kolísání tónové výšky hlasu,
- kolísání síly hlasu,
- monotónnost hlasového projevu,
- změna barvy hlasu.³⁰

---

³⁰ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 51.

„Hlas dětí s lehkou sluchovou ztrátou se liší od dětí kongenitálně a prelingválně neslyšících. Hlas neslyšícího dítěte zní nepřirozeně, drsně, tlačene, křiklavě, pisklavě, nebo naopak nepřiměřeně hluboce. Hlas nedoslýchavých dětí bývá slabý a chybí mu přirozená rezonance. Krahlcová dále uvádí, že se přibližně u 20% těžce a velmi těžce sluchově postižených dětí a žáků mohou vyskytovat hlasové vady a poruchy. Nejčastěji se objevují hlasivkové uzlíky, nedomykavost hlasivek, polypy a zvýšené prokrvení hlasivek.“³¹

Artikulace je závislá na odborné a dlouhodobé péči logopedů, sama se spontánně nevyvíjí. Mluva sluchově postižených je nesrozumitelná pro člověka, který má malé, případně žádné zkušenosti s komunikací s lidmi se sluchovým postižením. Lidé, kteří ztratili sluch po skončení vývoje řeči, mají obvykle problém s dynamikou řeči a její intonací. Na mluveném projevu, jak již bylo zmíněno, pracují logopedi, ale jejich přístupy se liší od přístupů v péči o neslyšící děti a v přístupu v péči o děti, které mají vadu řeči. U osob se sluchovým postižením rozlišujeme dva logopedické přístupy – moderní a tradiční. Tradiční přístupy k logopedické péči používají artikulační složky, fonační složky, gramatické složky, sluchové složky, lexikální složky aj. Moderní přístup využívá poznatků z moderní techniky a medicíny (zesilovací, kompenzační pomůcky a hlavně kochleární implantát). Do moderních přístupů zahrnujeme i reflexní metodu mateřské řeči, verbotonální metodu a auditivně-verbální přístup.

Logopedická péče je velmi časově náročná, málo efektivní a tím vyvolává diskuzi o tom, zda je důležité, aby u sluchově postižených docházelo k rozvoji mluvené řeči, zda by nebylo efektivnější rozvíjet jejich přirozenější komunikaci, kterou je znakový jazyk.³²

---

³¹ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 51.

³² Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 40.

Čtení a psaní

Po mluvené řeči je druhým nejrozšířenějším komunikačním kanálem ve slyšící společnosti psaní a čtení. Čtení a psaní jsou písemnou formou mluveného jazyka. I když se při těchto formách komunikace nevyužívá sluch, nejsou tyto formy komunikace u osob se sluchovým postižením vyhledávány. Je to způsobeno tím, že lidé se sluchovým postižením mají nedostatečnou funkční gramotnost, proto odmítají psanou formou jazyka komunikovat. Laická veřejnost se mnohdy mylně domnívá, že pokud je člověk velmi těžce sluchově postižen, že je automaticky možné s ním komunikovat pomocí psaní. Osoba s těžkým sluchovým postižením, která komunikuje psaním a čtením, se dá přirovnat k slyšícímu člověku, který komunikuje psaním a čtením v cizím jazyce.

Velmi často se stává, že psaní a čtení lidé se sluchovým postižením odmítají, protože se setkávají s neúspěchy. V dnešní době mají lidé se sluchovým postižením velkou motivaci, protože s rozvojem techniky a dostupností internetu je psaní a čtení jedinou možností, jak mohou komunikovat na dálku.³³

Odezírání

Speciální forma vizuální percepce, při které člověk se sluchovým postižením nechápe jen dle pohybu úst, ale také podle mimiky obličeje, výrazu očí, gestikulace rukou, celkového postoje těla, je odezírání mluvené řeči.³⁴

„Užívání této komunikační formy je zakotveno v Zákoně č. 384/2008 Sb. (úplné znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.) o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Uvádí se v něm: „Vizualizace mluvené češtiny je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.“ Je ovšem nutné si uvědomit, že schopnost „číst

---

³³ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 41-42.

³⁴ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 52.

ze rtů“ nemají všichni lidé se sluchovým postižením stejně rozvinutou. Odezírání nemůže zcela nahradit sluch, proto je upřednostňováno především nedoslýchavými a jedinci s využitelnými zbytky sluchu.“³⁵

K usnadnění odezírání je zapotřebí dodržovat řadu pravidel, která rozdělujeme do dvou skupin – vnější a vnitřní podmínky, o kterých se zmiňuji na začátku kapitoly. Do vnějších podmínek řadíme dle Strnadové dokonalý a nepřerušovaný oční kontakt, vhodné osvětlení, vzdálenost mluvící osoby, řeč, její tempo a rytmus, způsob výslovnosti mluvícího a momentální situace. Janotová ještě upřesňuje, že mluva by měla být mírně zvýrazněná, zpomalená a pečlivá, ne ale bez přirozeného tempa. Přehnaná artikulace a nebo slabikování mají negativní dopad na odezírání tím, že pozměňují slovní vzorce. Pokud se stane, že člověk se sluchovým postižením během komunikace nerozumí, je zapotřebí větu zopakovat nebo jinak formulovat. V nejlepším případě položit otázku tak, abychom zjistili, zda nám člověk, s kterým komunikujeme, porozuměl a komunikaci pochopil.

Mezi vnitřní podmínky, které ovlivňují odezírání a jeho kvalitu, patří dle Strnadové psychický stav, který je ovlivněn momentálním zdravotním stavem, nemocemi, bolestmi, únavou, pozorností, emoční a motivační stránkou, mírou uspokojení potřeb atd. U každého člověka jsou předpoklady pro odezírání jiné, protože se všichni lidé od sebe liší způsobem vnímání, schopnostmi, dovednostmi a zpracováním vjemů.

Vnitřní a vnější podmínky odezírání dle Strnadové:

Fyziologické, technické, psychické, verbální, nonverbální, věkové, sociální, externí technické.³⁶

---

³⁵ HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 51-52.

³⁶ Srov. Tamtéž. Str. 53.

3.2.2 Vizualně-motorické komunikační systémy

Vizualně-motorické systémy jsou zcela nezávislé na sluchu. K přenosu informací dochází za pomoci pohybu, který je vnímán zrakem. Vizualně-motorické systémy dělíme do dvou skupin. První skupinou jsou přirozené znakové jazykové systémy, které vznikly dlouhodobým přirozeným vývojem. Do této skupiny řadíme národní znakové jazyky. A do druhé skupiny pak řadíme uměle vytvořené komunikační systémy, které vyplývají z mluveného jazyka, v této kategorii nalezneme prstové abecedy, znakovanou češtinu a Gestuno.³⁷

Znakový jazyk

Český znakový jazyk má svou gramatiku a lexikon, které nejsou odvozeny z mluveného jazyka.³⁸ „V zákoně č. 384/2008 Sb. (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.) je definován jako: „přirozený jazyk a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.“³⁹

Jednotkou znakového jazyka je znak, který má složku manuální a nemanuální. Manuální složka je představena místem, kde je znak ukazován, tvarem ruky a pohybem znakové ruky. Dalšími manuálními složkami jsou orientace dlaně, orientace prstů, vzájemná poloha rukou a kontakt s tělem.

Gestikulace a mimika jsou hlavními složkami nemanuální gestikulace. Nemanuální činitelé jsou ve znakových jazycích velmi důležité. Význam sdělení se může díky mimice změnit na opačný.⁴⁰

---

³⁷ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 44.

³⁸ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 54.

³⁹ Tamtéž. Str. 54-55.

⁴⁰ Srov. Tamtéž. Str. 54.

Jako příklad můžeme uvést znak spokojený a nespokojený je totožný, a právě s použitím mimiky dochází k rozlišení významu znaku. Složka manuální a nemanuální probíhají souběžně.

I když je definice českého znakového jazyk zakotvena v zákoně, můžeme se setkat s názory, že se nejedná o jazyk, není rovnocenný jazykům mluveným, že nemá gramatiku, má malou slovní zásobu, není jednotný, dokonce dochází k záměně s pantomimou. Příčinou může být základní odlišnost obou jazyků, která je v jejich podstatě, znakový jazyk je vnímám zrakem a ukazuje se a mluvený jazyk je vnímám sluchem a mluví se. Souvislost s pantomimou vyvolávají v mluvící části společnosti znaky, které popisují věci, které se dějí kolem nás nebo které nás obklopují. Pro příklad můžeme uvést znak pro telefon, nebo spánek.

Znakové jazyky zkoumá samostatná disciplína, lingvistika znakových jazyků. Její počátky můžeme zaznamenat v šedesátých letech 20. století v USA. Z výzkumů také vyplývá, že mluvené i znakové jazyky jsou zpracovávány stejnými procesy v operační i dlouhodobé paměti, srovnatelné je i jejich osvojování a dochází stejně k stratifikaci (geografické, sociální, funkční). Pro příklad můžeme uvést znak pro slovo vesnice používaný v Čechách se trochu odlišuje od znaku, který se používá na Moravě.⁴¹

Umělé znakové systémy

Uměle vytvořené znakové systémy nevznikly spontánně a dlouhodobě, ale cíleně a řízeně s konkrétním cílem. Do skupiny uměle vytvořených systémů náleží manuálně kódované mluvené jazyky (např. znakovaná čeština), Makaton a Gestuno.

Znakovanou češtinu vytvořili slyšící lidé, aby se domluvili s lidmi se sluchovým postižením.

Znakovaná čeština se řídí gramatickými a syntaktickými pravidly českého jazyka, slova jsou nahrazena znaky z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština kombinuje dva na sobě nezávislé jazykové systémy.⁴²

---

⁴¹ Srov. HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. Str. 55-58.

⁴² Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 48.

Pro slyšící je jednodušší naučit se znakovaný český jazyk, protože nemusejí zvládnout odlišnou gramatiku, jak je tomu u českého znakového jazyka.⁴³

Pro neslyšící může znakovaný český jazyk znamenat komplikace právě v osvojení jeho gramatiky, která je odlišná od jejich přirozeného znakového jazyka. Přesto se této metody v komunikaci využívá, protože artikulace české věty, která je doplněna znaky z českého znakového jazyka usnadňuje odezírání. Nejvhodnější je pro osoby, které jsou kompetentní v českém jazyce, zejména osoby nedoslýchavé a postlingválně neslyšící.

Dalším uměle vytvořeným znakovým systémem je Makaton. Byl vytvořen ve Velké Británii týmem složeným z logopedky a dvou psychiatrů. Makaton využívá manuální znaky v kombinaci s grafickými symboly, poskytuje základní prostředky komunikace a podněcuje rozvoj mluvené řeči. Makaton byl primárně vyvinut pro osoby se sluchovým postižením, ale také pro osoby s mentálním postižením, které slyší, ale špatně mluvené řeči rozumí. Makaton se v současnosti používá ve školách, nemocnicích, domovech pro děti i dospělé, v komunikaci s osobami se sluchovým postižením a rovněž také jako alternativní a augmentativní způsob komunikace. Principem Makatonu je znakování doprovázené mluvenou řečí. Není pak nutné znakovat všechna slova ve větě, ale jen slova klíčová, ta která vystihnou význam sdělení. Dalším usnadněním komunikace a porozumění může být multisenzoriální přístup. Jedná se o doplnění jednotlivých znaků příslušnými symboly.

Gestudo bylo vytvořeno jako nadnárodní a mezinárodní znakový systém určený k tlumočení oficiálních textů. Gestudo se dá přirovnat k esperantu, mluvenému systému, který byl také uměle vytvořen. Stejně tak jako esperanto se ani Gestudo nesešlo s úspěchem a uplatněním. Je používáno v úzké skupině profesionálů.⁴⁴

---

⁴³ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 48.

⁴⁴ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 48-49.

Prstové abecedy

Prstová abeceda je souborem dohodnutých znaků, které jsou definovány pro jednotlivá písmena české abecedy. Jednotlivá písmena jsou ukazována buďto jednou nebo oběma rukama. Znalost prstové abecedy by měla být samozřejmostí pro člověka, který komunikuje s lidmi se sluchovým postižením. Celá komunikace se na prstové abecedě nedá založit, její hlavní nevýhodou je, že je pomalá. Osoby se sluchovým postižením, které byly vychovány daktylotickou metodou, si mohou vytvořit neodstranitelný reflexní okruh a nejsou schopny vyslovit slova bez daktylování rukou.⁴⁵

4 Technické a kompenzační pomůcky osob se sluchovým postižením

V této kapitole chci věnovat pozornost technickým a kompenzačním pomůckám, protože surdopedie má ve vzdělání a výchově široký záběr a spolupracuje mimo jiné také s technickými obory. Proto je nutné, aby se surtdoped orientoval v oblasti, která zajišťuje kompenzační a technické pomůcky.

Existuje mnoho skupin technických a kompenzačních pomůcek, vybrala jsem tři základní, které jsou důležité z hlediska edukace.

---

⁴⁵ Srov. HRUBÝ, Jaroslav. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. Str. 71.

4.1 Individuální zesilovače zvuku – sluchadla

Individuální zesilovače zvuku jsou nejčastější a také nejznámější kompenzační pomůcky. Úkolem sluchadel je zesílení zvuku a jeho následný přenos do vnitřního ucha. Tyto kompenzační pomůcky jsou vhodné pro lidi, kteří mají zachovány zbytky sluchu.

Sluchadla rozdělujeme podle jejich tvaru na:

krabičková, brýlová, závěsná, boltcová, zvukovodová, kanálová.

Dle způsobu zpracování signálu třídíme sluchadla na analogová a digitální. Předností digitálních sluchadel je, že zpracovávají přenášený zvuk bez vedlejších šumů. Analogová neboli klasická jsou příznivější svou cenou.⁴⁶

4.1 Kompenzační pomůcky pro běžné užívání

Pro usnadnění běžného života používají lidé se sluchovým postižením mnoho kompenzačních pomůcek, které upozorňují své uživatele na přítomnost zvuku prostřednictvím vibrací, světelných signálů a proudů vzduchu (např. světelné a vibrační budíky, signalizátory domovního zvonku, signalizace zvonění telefonu atd.). Do technických a kompenzačních pomůcek také řadíme zesilovače zvuku televizních a rozhlasových pořadů, teletex a titulky (otevřené nebo skryté).

Pro komunikaci na dálku je možné využít zesílené telefony, psací telefony, faxy a dnes hlavně mobilní telefony a počítače. Krátké textové zprávy umožňují lidem se sluchovým postižením mezi sebou komunikovat a nahrazují běžné telefonování.

Velkým zdrojem informací jsou počítače. Zvukové informace jsou nahrazeny vizuálními, lidé sluchově postižení v tomto případě nejsou nijak znevýhodněni oproti slyšícím. Internet umožňuje pomocí aplikací, které přenáší obraz (Skype), komunikovat na dálku ve znakovém jazyce.⁴⁷

---

⁴⁶ Srov. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. Str.81.

⁴⁷ Srov. Tamtéž. Str. 83.

4.3 Kochleární implantát

K vývoji sluchového centra dochází ještě před narozením. Zdravý plod reaguje na zvuk již v osmém měsíci, a ten si dokáže pamatovat. Pokud dojde ke ztrátě sluchu, mozek sám neumí sluchové centrum vytvořit. Prostor, kde sluchové centrum vzniká, nahradí mozek jiným smyslem – zrakem, hmatem apod. Korové centrum pro sluch je tím ztraceno. Dle současných výzkumů je šance na vytvoření korového centra sluchu asi do čtyř let věku dítěte. I přes možnosti moderní medicíny není možno zjistit, co malé dítě přesně slyší a zda případné zbytky sluchu budou dostačující pro rozvoj řeči. Stane se, že i zcela zdravé dítě nemluví do čtyř let.

Pokud se u dítěte projeví sluchové postižení a po vyzkoušení sluchadel se potvrdí nedostatečný rozvoj komunikačních schopností a dítě se nevyvíjí ani sluchově, ani řečově, problém se sluchem by se měl řešit kochleární implantací.⁴⁸

„Kochleární implantát je elektronické zařízení, které dráždí elektrickým proudem nervová zakončení sluchového nervu v hlemýždi. Jeho použití zvažujeme vždy, když jsou poškozeny nebo nevyvinuty vláskové buňky Cortiho aparátu. Při zachované sluchové dráze dokážeme vytvořit mozkou vjem, který je podobný normálnímu slyšení. Pro naši představu – je to jako když vidíme rozostřeně. V závislosti na schopnostech mozku, na míře jazykového a hudebního nadání se různě rychle a v odlišné míře vytváří, u původně neslyšících dětí, schopnost porozumění slyšenému slovu. Následujícím stupněm vývoje komunikace je samozřejmě vývoj řeči. Záleží na míře stimulace, způsobu rehabilitace a motivaci implantovaného. Nezanedbatelným faktorem je rodinné prostředí a podpora.“⁴⁹

„Implantace kochleárního implantátu je sice podmíněna tím, že není porušen VIII. hlavový nerv. Vývoj dnešní medicíny ale přináší možnost implantace kmenové protézy, která se praktikuje v několika posledních letech. Je vhodná pro ohluchlé osoby po úrazech.⁵⁰

---

⁴⁸ Srov. LEJSKA, Mojmir. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003, str. 76.

⁴⁹ LEJSKA, Mojmir. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003, str. 76.

⁵⁰ NEUBAUER, Karel. *Úvod do logopedie sluchově postižených: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. Str. 16.

5 Edukace osob se sluchovým postižením

Z historie vzdělávání je známo, že postavení osob se sluchovým postižením bylo ve společnosti na velmi nízké úrovni a péče o ně byla pouze charitativního charakteru. Tomuto ve velké míře napomohl i výrok Aristotela, který řekl, že neslyšící od narození nejsou schopni myšlení a jsou tedy nevzdělavatelní. V současnosti mají osoby se sluchovým postižením možnosti vzdělání pomocí různých metod, z nichž hlavní jsou popsány v této kapitole.

5.1 Metody ve vzdělávání osob se sluchovým postižením

Ke vzdělávání osob se sluchovým postižením můžeme zvolit několik metod. Hrubý uvádí toto členění:

Orální metody

- ryze orální metoda,
- unisenzorický (jednosmyslový) přístup (akupedie),
- náznaky – Forchhammerova metoda (Mund-Hand systém) a Cued Speech,
- daktylotika – Rochesterská nebo sovětská metoda,
- totální komunikace.

Znakové metody

- totální komunikace,
- bilingvální metoda.⁵¹

---

⁵¹ Srov. SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, str. 62.

Volba metody je velmi důležitá, protože její vhodnost je individuální. Naše legislativa umožňuje osobám se sluchovým postižením vzdělání s využitím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob (zákon 384/2008 Sb.) a také výuku komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob (školský zákon č. 561/2004 Sb.).⁵²

5.2 Orální metoda

Cílem orální metody je, aby se dítě se sluchovým postižením naučilo mluvit. Uvedené podskupiny jsou rozděleny podle způsobu přístupu.

Unisenzorický (též jednosmyslový, sluchově slovní) přístup, tzv. akupedie, pracuje na základě předpokladů zachovaných zbytků sluchu, které je možné tréninkem rozvinout. Dle akupedistů zrakové podněty odvádějí pozornost od sluchových podnětů, proto je v této metodě vyloučeno odezírání (např. je doporučeno mluvit na děti zezadu).

Ryze orální metoda s odezíráním souhlasí, ale striktně odmítá jakékoli posunky, prstovou abecedu a do určité míry i čtení a psaní.

Forchhammerova metoda, Mund-Hand systém a Cued Speech jsou metody, které se pomocí náznaků a posunků snaží usnadnit odezírání.

Daktylotika je systém, který využívá prstové abecedy. Je to systém Rochersterské metody a sovětské školy.

Mimo uvedené systémy orální komunikace mohou osoby se sluchovým postižením rozvíjet mluvený jazyk díky naslouchadlům a kochleárním implantátům. Předpokladem je, že osoby se sluchovým postižením mají zachovány zbytky sluchu, (v případě kochleárního implantátu obnovený sluch). U zcela neslyšících osob je aplikace orální metody jako základní metody nevhodná.⁵³

---

⁵² Srov. SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, str. 64.

⁵³ Srov. Srov. SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, str. 64.

5.3 Totální komunikace

Hlavním znakem totální komunikace je komunikační flexibilita. Lze ji charakterizovat jako filosofii, která spojuje vhodné aurální, manuální a orální způsoby komunikace k zajištění komunikace se sluchově postiženými a i mezi nimi.

Cílem totální komunikace je zajištění účinné komunikace podle důkladně zhodnocených potřeb jedince a zvládnutí mluveného majoritního jazyka v nejvyšší možné míře.

Jednotlivé složky totální komunikace jsou:

- přirozená gesta, gestikulace, mimika i pantomima,
- znakový jazyk,
- prstová abeceda,
- sluchová výchova a reedukace sluchu,
- odezírání,
- psaná forma majoritního jazyka (psaní i čtení),
- mluvená řeč.

V České republice je 18 vzdělávacích institucí pro sluchově postižené a 16 z nich využívá metodu totální komunikace.⁵⁴

---

⁵⁴ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. Str. 79.

5.4 Bilingvální přístup

Bilingvismus je dvojjazyčný systém výuky, ve vzdělávání osob se sluchovým postižením se vyučuje ve znakovém jazyce a také v národním jazyce slyšící společnosti. Oba jazyky jsou od sebe odděleny. Základním jazykem je znakový jazyk, proto je v nižších ročnících vyšší počet vyučovacích hodin znakového jazyka. Cílem je rozvoj znakové zásoby a osvojení gramatiky znakového jazyka. Národní jazyk slyšící společnosti je chápán jako cizí jazyk. Prioritou je psaný projev před správnou artikulací. Mluvení je z hlediska důležitosti na třetím místě. Pokud je zařazen do výuky např. anglický jazyk je vyučován jako druhý cizí jazyk.

Systém bilingválního vzdělávání je podmíněn spoluprací slyšících i neslyšících pedagogů a tlumočnicků. Každá skupina pedagogů reprezentuje žákům svůj přirozený jazyk, je důležité, aby učitelé zvládali sami dobře oba jazyky, zejména učitelé prvního stupně. Učitelé tímto předkládají kvalitní identifikační vzory. Neslyšící učitel je kvalitním jazykovým vzorem, ale i identifikačním vzorem sociálně-kulturním a psycho-emocionálním. Představuje žákům kulturu neslyšících a ulehčuje jim vyrovnat se s postižením a přizpůsobit se životu menšiny ve většinové společnosti.

Nevýhodou této metody je, že může být aplikována pouze ve specializovaném zařízení.⁵⁵

5.5 Výchovně-vzdělávací soustava pro žáky se sluchovým postižením

V České republice se osoby se sluchovým postižením mohou vzdělávat ve speciálních školách, nebo v běžných školách. Možnosti vzdělávání osob s postižením se stále rozšiřují, je vytvořena soustava zařízení pro žáky se sluchovým postižením, která zahrnuje všechny stupně vzdělávání.⁵⁶

---

⁵⁵ Srov. Srov. SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, str. 65-66.

⁵⁶ Srov. Tamtéž. Str. 66-68.

Do primární péče patří tzv. raná péče. Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je raná péče terénní nebo ambulantní.⁵⁷

Raná péče je poskytována dítěti a rodičům dítěte do věku sedmi let, které má zdravotní postižení, nebo je jeho vývoj ohrožen nepříznivou sociální situací. Podpora je specifikována dle individuálních potřeb dítěte a rodiny. Tuto službu poskytují hlavně Speciálně pedagogická centra, kterých je v ČR v současnosti šestnáct.

Předškolní výchovou se zabývají mateřské školy pro děti s vadami sluchu a následným primárním vzděláváním pak základní školy pro žáky s vadami sluchu. Počet žáků ve třídách je snížený, k dispozici mají technické vybavení a využívají zvláštní výukové metody, které jsou uvedeny výše v této kapitole.

Sekundární vzdělávání zajišťují střední odborná učiliště, odborná učiliště, praktické školy a střední školy, které umožní studentům získat maturitu. Spektrum učebních oborů pro žáky se sluchovým postižením je široké, jsou to obory: čalouník, zámečnick, klempíř, šička, elektrikář, zahradník, cukrář, kuchař, truhlář, dámská krejčovská, krejčí, strojní mechanik, malíř-lakýrník atd. Ze středních škol mají studenti se sluchovým postižením na výběr střední zdravotnickou školu, střední průmyslovou školu, střední průmyslovou školu oděvní, střední pedagogickou školu, střední elektrotechnickou školu a gymnázium.

Terciární vzdělávání absolvují studenti se sluchovým postižením na vysokých školách, kde jsou zařazeni do integrované formy studia s individuálním studijním plánem, nebo mohou studovat obory, které jsou určeny studentům se sluchovým postižením, př. Výchovná dramatika neslyšících (Janáčkova akademie) a Čeština v komunikaci neslyšících (Univerzita Karlova). Při některých vysokých školách existují specifická poradenská zařízení. Jejich cílem je podpora studentů, kteří mají specifické vzdělávací potřeby. Zajišťují pro studenty technické pomůcky, spoluvytvářejí individuální vzdělávací plán nebo zprostředkovávají tlumočnické a zapisovatelské služby.⁵⁸

---

⁵⁸ Srov. SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. Str. 66-68.

5.5 Znalosti a dovednosti pedagoga

- má znát všechny současné názory a programy péče o sluchově postižené děti všech věkových stupňů,
- má znát novou odbornou literaturu a stav výzkumu ve svém oboru (měl by znát aspoň dva světové jazyky),
- měl by znát učební plány normálních mateřských a základních škol, aby věděl, co musí sluchově postižené dítě znát a umět, má-li být do těchto škol integrováno,
- má umět koordinovat program pro sluchově postižené děti s odpovídajícími programy pro normální slyšící děti.⁵⁹

6 Integrace žáků se sluchovým postižením do základní školy

Integrace dětí s postižením do základních škol je dnes velmi diskutované téma. Zabývají se jím jak odborníci tak laická veřejnost. Uvedení způsobu řešení integrace médií, vyvolal velkou vlnu odporu mezi učiteli i mezi rodiči proti tomuto způsobu integrace. Jak vyplývá z odborné literatury, je integrace velmi individuální a nelze ji v žádném případě určit globálně.

Pro úspěšnou integraci jsou důležité tyto faktory: včasná sluchově-řečová výchova, informovanost učitele a spolužáků a zázemí rodiny.⁶⁰

---

⁵⁹ PULDA, Miloš. *Včasná sluchově-řečová výchova malých sluchově postižených dětí*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. Str. 53.

⁶⁰ Srov. PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 6.

6.1 Včasná sluchově-řečová výchova

Včasnou sluchově-řečovou výchovou rozumíme odborně vedenou péči o sluch již v prvním roce života dítěte se sluchovým postižením. Důležité je včasné diagnostikování sluchových vad, která se nyní mohou provádět ihned po narození. Sluchová výchova je vedena hlavně v rodině.

Spočívá v poskytování předřečových a řečových projevů, v jejich podněcování a napodobování, vede k porozumění až k vlastnímu mluvení. Včasná sluchově-řečová výchova umožňuje i dětem s těžkým sluchovým postižením dosáhnout optimálního vývoje řeči a vzdělání ve školách běžného typu. Jedná se však o velmi dlouhý a náročný proces pro rodiče, odborné poradce a hlavně pro dítě.⁶¹

6.2 Přednosti a nevýhody zařazení dítěte se sluchovým postižením do běžné školy

Přednosti zařazení dítěte se sluchovým postižením do běžné školy:

- Dostupnost běžné školy v místě bydliště, dítě nemusí ráno brzy vstávat a cestovat do školy, nebo být na internátě. Ve škole dítě naváže přátelství s dětmi, které bydlí v sousedství, a tato přátelství mohou pokračovat i mimo školu.

- Navazováním vztahů se slyšícími v dětství dochází k identifikaci se slyšící skupinou. Je velká pravděpodobnost, že i partnera si toto dítě bude vybírat ze slyšícího prostředí.

Zařazení dítěte do školy běžného typu, pokud splňuje potřebné podmínky, je výzvou a silnou motivací k aktivnímu zapojení do výuky i do společnosti.⁶²

---

⁶¹ Srov. PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Str. 7.

⁶² Srov. Tamtéž. Str. 11-13.

- Žáci se sluchovým postižením se každodenně vyrovnávají s všedními potížemi v běžné škole. Od malička se učí čelit každodenním nárokům běžného života a jsou proto mnohem lépe vybaveni na vstup do života po skončení školní docházky.

Nevýhody zařazení dítěte se sluchovým postižením do běžné školy:

- Učitel si dostatečně neuvědomuje, že dítě se sluchovým postižením potřebuje speciální přístup. To vede k tomu, že vzdělání je v tomto případě bez efektu.
- Dítě se sluchovým postižením se může v kolektivu spolužáků cítit izolovaně, pokud nemá v kolektivu kamarády. Dítě má následkem tohoto snížené sebevědomí.
- Učitelé běžných škol nemohou často brát ohled na dítě se sluchovým postižením, jako je tomu ve speciálních školách, kde je snížený počet žáků.
- Spolužáci, často z nevědomosti o sluchovém postižení, nejsou ochotni dítěti se sluchovým postižením pomoci.
- Vyučování na běžných školách nemá často splněny podmínky pro komunikaci s osobami se sluchovým postižením (akustika). To může dítěti se sluchovým postižením bránit, aby mohlo využít zachovaný sluch.
- Nevýhodou může být i to, že rodiče integrovaného žáka musí se školou plně spolupracovat a zaměstnání např. mimo bydliště je jen těžko představitelné.⁶³

6.3 Předpoklady pro úspěšnou integraci

Pro úspěšnou integraci je důležité splnit velké množství podmínek. Čím více se jich podaří splnit, tím větší je předpoklad úspěšné integrace. Lówe uvádí tato kritéria:

- „Školský úřad, učitelé, žáci a zákyně musí být ochotni začlenit postižené dítě do běžné školy.⁶⁴
- *Mezi postiženým dítětem a zbytkem třídy musí být možná dostatečně efektivní komunikace na základě jeho přiměřené řečové výkonnosti jak expresivní (mluvení, psaní) tak receptivní (slyšení, odezírání, čtení).*

---

⁶³ Srov. PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, str. 13.

⁶⁴ Tamtéž. Str. 11-13.

- *Postižené dítě musí být schopno přijatelného sociálního chování.*
- *Některé potřeby, které mohou nastat přítomností postiženého dítěte, nesmí mít nepříznivý vliv na zbytek třídy.*
- *Postižené dítě musí mít nebo rozvíjet společné zájmy a blízké osobní vztahy k některým kamarádům ve třídě.*
- *Postižené dítě musí mít k dispozici přiměřenou speciálně pedagogickou pomoc.*⁶⁵

6.4 Speciálně pedagogická centra

Nejširší odbornou péčí dětem se sluchovým postižením zajišťují speciálně pedagogická centra, která vznikla v 90. letech minulého století na základě vyhlášky MŠMT ČR při školách pro sluchově postižené. V speciálně pedagogických centrech pracují týmy pracovníků (logoped, psycholog a také sociální pracovník). Speciálně pedagogická centra se soustředí na celkový rozvoj dítěte a na přípravu na docházku ve škole. Hlavní význam této přípravy je právě u dětí, které se připravují na integraci do školy běžného typu.

Pracovníci centra se s dětmi setkávají v centrech nebo u nich doma. Mají tak příležitost dítě i jeho rodinu lépe poznat a posoudit, zda je integrace dítěte do školy běžného typu vhodná.

Speciálně pedagogická centra nepomáhají jen dětem se sluchovým postižením a jejich rodinám, ale také učitelům, kteří mají ve svých třídách žáky s tímto postižením.

Než se rozhodne, zda má dítě navštěvovat školu běžného typu, nebo školu speciální, je vhodné posoudit ze všech pohledů (logopedického, psychologického i sociálního). Rozhodující je, aby se prospělo hlavně dítěti.⁶⁶

---

⁶⁵ PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, str. 11-13.

⁶⁶ Srov. JANOTOVÁ, Naděžda. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí: [metodická příručka pro učitele]*. 1. vyd. Praha: Septima, 1996. Str. 28.

7 Výzkumná část – edukace osob se sluchovým postižením

7.1 Metodologie a cíle výzkumného šetření

Pro mou práci jsem zvolila kvalitativní výzkum, metoda dotazování formou polořízených rozhovorů. Okruhy otázek vztahujících se k teoretické části bakalářské práce byly osou rozhovorů.

7.2 Charakteristika výzkumu

Výzkum byl proveden na jedné základní škole pro žáky se sluchovým postižením. Výzkum mi byl umožněn pouze na jedné ze tří škol. Orientovala jsem se na pedagogy, jejich zkušenosti, znalosti.

Výzkumem jsem zjišťovala, jaké komunikační metody vyučující používají, jaké s nimi mají zkušenosti. V dalších okruzích jsem se ptala na spolupráci s rodiči, na materiální vybavení školy a také na integraci dětí se sluchovým postižením do běžných škol.

Okruhy otázek pro rozhovory s pedagogy

1. okruh – komunikace vyučujících

V tomto okruhu bylo zjišťováno, jaké komunikační metody vyučující používají, jaké s nimi mají zkušenosti a proč vybrali právě danou metodu, zda ve výběru metody hraje druh sluchového postižení dítěte, a naopak jaké metody jim nevyhovují a z jakého důvodu. Zda navazují na metody, na které jsou děti zvyklé z MŠ, či nikoli.

2. okruh – spolupráce s rodiči

V tomto tématickém okruhu bylo zjišťováno, zda rodiče spolupracují se školou a jakým způsobem se zapojují do akcí školy, zda mají zájem se potkávat s ostatními rodiči dětí

se stejným postižením jako má jejich dítě. Jak se rodiče spolupodílejí na vzdělávání jejich dítěte. Zda je rozdíl mezi ve spoluprací s rodiči slyšícími a rodiči neslyšícími.

3. okruh – materiální vybavení školy specializovanými výukovými pomůckami
Do tématického okruhu, který se zabýval materiálním vybavením školy, dala jsem prostor i nápadům pro vylepšení vybavení specializovanými pomůckami a literaturou.

4. okruh – integrace

Dalším důležitým blokem byl blok zabývající se integrací. V čem vidí pedagog výhody a naopak nevýhody zařazení sluchově postiženého dítěte do běžné školy. Co musí dítě splňovat, aby bylo úspěšně integrováno do běžné školy. Jak spolupracuje speciální škola s SPC a ZŠ při integraci dítěte do ZŠ.

7.2 Vyhodnocení rozhovorů

Rozhovory jsem provedla se šesti učitelkami, z nichž jedna po prvním okruhu otázek odmítla dále odpovídat. Dle jejího sdělení jí nevyhovoval styl dotazování, očekávala klasický dotazník.

V rozhovorech jsem se snažila příliš do nich nevstupovat, ale moc se mi to nedařilo. Jakmile jsem dostala informaci, která pro mě byl nová, musela jsem si jí nechat vysvětlit. A tím se mi stalo, že jsem respondentovi odvedl sama téma. Rozhovory byly provedeny v ředitelně školy (bez přítomnosti paní ředitelky). Pro mne byla ředitelna příjemným prostředím, ale nevím, zda to tak cítily i dotazované učitelky.

V prvním okruhu jsem zjišťovala jakou komunikační metodu učitelé ve své výuce používají, jaké s ní mají zkušenosti a proč si jí vybrali. Dotazované učitelky odpověděly téměř identicky, používají nejčastěji orální metodu, ale výběr komunikace je velmi individuální. Mohou komunikovat s dětmi v několika systémech, protože mají snížený počet žáků (5-7).

U druhého okruhu jsem si neuvědomila, že jsem se nedostala ke všem otázkám, které jsem měla v okruhu připravené. Příště bych volila metodu postupných rozhovorů,

aby neprobíhaly všechny v jeden den. U tohoto výzkumu to nebylo možné udělat z organizačních důvodů, od paní ředitelky jsem dostala určen jeden termín, kdy bude možno výzkum udělat.

V třetím okruhu jsme se věnovaly technickému vybavení a speciálním pomůckám. Dotazované uvedly, že jim vybavení školy vyhovuje. Zaznělo také, že je to dobré, jen by moderní vybavení mohlo být ve všech třídách. A ještě bych uvedla jeden zajímavý postřeh – rozdělovat žáky od 7. třídy na manuálně zručné a na intelektuálně zaměřené.

Čtvrtý okruh byl zajímavý z hlediska reakcí, informací, závažnosti. Všechny dotazované uvedly, že integrace se nedá jednoznačně vyhodnotit, je individuální. Také jsem dostala hned několik kazuistik (integrace):

Dvojčata - 1. stupeň ZŠ, chlapec a dívka, transplantace kochleárního implantátu, matka slyšící, otec neslyšící. Dvojčata byla integrována do ZŠ, kde měla asistenci. Asistentky dělaly vše za děti, docházelo ke špatné asistenci. Rodiče dospěli k rozhodnutí přeradit děti do školy pro žáky se sluchovým postižením. Děti odmítaly činnosti, které děti tady ve škole normálně dělají. Osvojování činností trvalo dva roky, u chlapce se postupovalo pomaleji, než u dívky.

Chlapec, 1. stupeň ZŠ, po transplantaci kochleárního implantátu, ze slyšící rodiny, materiálně zajištěné. Otec koupil do ZŠ interaktivní tabuli se speciálním výukovým programem, který byl vhodný pro chlapce, ale i pro jeho zdravé spolužáky. Chlapec se úspěšně integroval, děti jej bez problémů přijaly do skupiny, protože uměl ovládat uvedený speciální program.

Dívka, 1. stupeň ZŠ, kochleární implantát, nastoupila na vyzkoušení do školy pro žáky se sluchovým postižením, vše bylo v pořádku, ale situace její rodiny nedovoluje, aby tuto školu navštěvovala. Otec, který má jediný z rodiny řidičské oprávnění, pracuje na směny, nemůže tedy dívku pravidelně vyzvednout a spojení hromadnou dopravou není možné. Dívka musela zůstat v základní škole běžného typu.

Z mého pohledu byl výzkum ovlivněn několika faktory:

- respondenti byli z jedné školy,
- respondenti byli ženy,

- respondenti očekávali jiný styl dotazování (byla jsem odmítnuta jednou dotazovanou učitelkou po zodpovězení 1. okruhu otázek),
- nedůvěra v moji osobu (např. názory na vybavení školy).

Ze získaných informací vyplývají hypotézy k dalšímu šetření:

H1: Hlavní komunikační metodou v ČR je orální metoda.

H2: Integrace žáků se sluchovým postižením je možná je v případě, že dítě má slyšící rodiče.

H3: Žáci 2. stupně základní školy pro žáky se sluchovým postižením ovládají český jazyk v psané formě bez obtíží.

7.3 Diskuze

Při realizování výzkumu edukace osob se sluchovým postižením – komunikační přístupy užívané ve vzdělání jsem chtěla naplnit hlavní cíl kvalitativního výzkumu – porozumět zkoumanému tématu. Protože se jednalo o výchovu a vzdělávání zacílila jsem svůj výzkum na pedagogy základních škol pro sluchově postižené.

Pro mě je toto téma nové, nepracuji v praxi speciální pedagogiky, proto pro mne byla některá zjištění překvapivá. Odborná literatura tvrdí, že čtení a psaní dělají lidem se sluchovým postižením problémy a laická veřejnost se mylně domnívá, že pokud někdo neslyší, dorozumíme se s ním psanou formou.⁶⁷ Patřila jsem také mezi ty, kteří měli stejný názor. Z rozhovorů s učitelkami vyplynulo, že s písemnou komunikací nemají žádné problémy, zejména pak a dětí 2. stupně. Využívají jí však jen v krajních případech. Čtení a psaní používají, pokud například nastane nějaká závada na naslouchadle.

Dalším zachyceným tématem bylo abstraktní myšlení. Děti se sluchovým postižením nemají dle sdělení dotazovaných učitelek vyvinuto abstraktní myšlení.

---

⁶⁷ Srov. LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Str. 40.

K této problematice se vyjadřuje Miloš Pulda, který uvádí, že rozvojem abstraktního myšlení dětí se sluchovým postižením se zabývá program včasné výchovy „Peninsula School“⁶⁸

Protože jsem z důvodu časového prostoru, který mi věnovala paní ředitelka, udělala všechny rozhovory najednou, unikla mi chyba, kterou jsem udělala v druhém okruhu otázek, kdy učitelky odpověděly jen část otázek z okruhu. Jak spolu rodiče komunikují? Zda se navzájem podporují? Tak např. tyto dvě otázky zůstaly nezodpovězeny. Toto téma nalezneme také v literatuře. *„Základním faktorem je způsob a stupeň, ve kterém je celá rodina zapojena do systému. Rodina je vedena pravidelnými návštěvami doma, skupinovými sezeními a komunikačními kurzy. Víkendové pobyty celých rodin jsou také důležitým doplňkem.“*⁶⁹

Integrace byla nejdiskutovanějším tématem. V tomto okruhu bylo zmíněno proč je dobré dítě integrovat a z jakých důvodů ne. Odpovědi dotazovaných učitelek se shodují s teorií v odborné literatuře. Co by měl žák splňovat, co by měla splňovat škola, do které žák nastoupí, jaké jsou požadavky na pedagoga, případně na asistenta. (viz. PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000).

Nejdůležitější na integraci by měl být prospěch dítěte.⁷⁰

---

⁶⁸ Srov. PULDA, Miloš. *Sluchová výchova u sluchově postižených dětí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Str. 69.

⁶⁹ KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea (ed.). *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. Str. 61.

⁷⁰ Srov. JANOTOVÁ, Naděžda. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí: [metodická příručka pro učitele]*. 1. vyd. Praha: Septima, 1996. Str. 28

7.4 Závěry výzkumného šetření

Pro zpracování tématu edukace osob se sluchovým postižením byla vybrána metoda kvalitativního výzkumu. Cílem práce bylo zmapování edukace osob se sluchovým postižením a komunikační přístupy užívané ve vzdělávání.

Výsledky výzkumu:

Hlavní komunikační metodou na základní škole pro žáky se sluchovým postižením je orální metoda, ale stejně tak individuální přístup. Důležitá je také nutnost názornosti.

Zde je dle mého názoru prostor pro rozvoj abstraktního myšlení, např. výše uvedenou metodou.

Téma integrace bylo velmi rozsáhlé. Je potřeba individuálního přístupu a pomoci rodičům dítěte se sluchovým postižením zodpovědně učinit rozhodnutí ve spolupráci se speciálně pedagogickým centrem. Důležité je, aby rozhodnutí bylo ve prospěch dítěte.

Tento kvalitativní výzkum nabídl východiska pro další zkoumání kvantitativního charakteru. Hypotézy, které z tohoto výzkumu vzešly:

H1: Hlavní komunikační metodou v ČR je orální metoda.

H2: Integrace žáků se sluchovým postižením je možná je v případě, že dítě má slyšící rodiče.

H3: Žáci 2. stupně základní školy pro žáky se sluchovým postižením ovládají český jazyk v psané formě bez obtíží.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo přiblížit edukaci osob se sluchovým postižením a komunikační přístupy používané ve vzdělání. Cílem teoretické části bylo charakterizovat surdopedii, popsat klasifikaci sluchových vad, komunikačních systému osob se sluchovým postižením a také jejich kompenzační pomůcky. V předposlední kapitole teoretické části jsem se zabývala metodami ve vzdělávání osob se sluchovým postižením a otázkou integrace dětí se sluchovým postižením do základních škol běžného typu.

V praktické části je vyhodnocení kvalitativního výzkumu, který byl zaměřen na pedagogy základních škol pro žáky se sluchovým postižením.

Jak vyplývá z teoretické části a v praktické bylo potvrzeno, významnou roli v edukaci osob se sluchovým postižením zaujímá individuální přístup, spolupráce s odborníky a podpora rodiny.

Použitá literatura

- HAMPL, Igor, *Surdopedie*, Ostravská univerzita v Ostravě 2013. ISBN 978-80-7464-327-9.
- HORÁKOVÁ, Radka. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026200840.
- HRUBÝ, Jaroslav. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1999. ISBN 8072160966.
- JANOTOVÁ, Naděžda. *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí: [metodická příručka pro učitele]*. 1. vyd. Praha: Septima, 1996. ISBN 8085801817.
- KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea (ed.). *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 8073150638.
- LEJSKA, Mojmir. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. ISBN 8073150387.
- LUDÍKOVÁ, Libuše a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Specifika komunikace s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 9788024430942.
- NEUBAUER, Karel. *Úvod do logopedie sluchově postižených: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. ISBN 9788070417553.
- POTMĚŠIL, Miloš. *Čtení k surdopedii*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 8024407663.
- PULDA, Miloš. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 802102481X.
- PULDA, Miloš. *Včasná sluchově-řečová výchova malých sluchově postižených dětí*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 8021027991.
- RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 8024406462.
- SKÁKALOVÁ, Tereza. *Uvedení do problematiky sluchového postižení: učební text pro studenty speciální pedagogiky*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 9788074350986.
- ŠEDIVÁ, Zoja. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Septima, 2006. ISBN 8072162322.

VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206026.

Seznam příloh

Nedoslovné přepisy rozhovorů.

Přílohy

Nedoslovné přepisy rozhovorů:

Rozhovor č. 1

1. okruh

První učitelka uvedla, že nejčastěji používá orální metodu a metodu odezírání, dále pro výuku používá multimediálních prostředků. Komunikace s žáky je ale velmi individuální. Tím navázala i na moji otázku, zda základní škola pokračuje v metodě komunikace mateřské školy – dle potřeb dítěte.

Paní učitelka zdůraznila, že musí ve výuce střídat činnosti, děti neudrží dlouho pozornost a to i ve vyšších ročnících. Výuka je postavena na názornosti. Velký problém viděla v abstraktním myšlení, které děti se sluchovým postižením postrádají.

2. okruh

Na 1. stupni je spolupráce s rodiči každodenní. Neviděla rozdíl mezi spoluprací rodičů slyšících a rodičů se sluchovým postižením. Vzájemná spolupráce mezi rodiči také funguje – pořádání mimoškolních aktivit.

3. kruh

Paní učitelka uvedla, že mají k dispozici interaktivní tabule, učebnice pro sluchově postižené, přehledy, tabulky, počítače – všechny tyto pomůcky používá právě pro zmíněné názorné vyučování.

4. okruh

Integrace je velmi individuální. Záleží na stupni postižení. Děti ve zdejší škole vyrůstají v rodinném, někdy až chráněném prostředí. Není zde šikana, žáci velmi dobře chápou, že jsme každý jiný. Mnoho žáků téhle školy by v běžných školách zažívalo každodenní neúspěch.

Rozhovor č. 2

1. okruh

Při volbě komunikace je nejdůležitější individuální přístup. Hlavní metodu má druhá paní učitelka orální, interaktivní. Při výběru komunikační metody nehraje roli druh sluchového postižení. Například při použití videí jsou nutností titulky. Je důležité střídání činností. Žádnou metodu učitelka nepreferuje ani nepotlačuje, vždy záleží na dítěti, výběr je individuální.

2. okruh

Rodiče spolupracují dobře. Na 1. stupni vodí děti každý den do školy, jsou se školou v každodenním kontaktu. Do školních akcí se zapojují. Nevidí žádný rozdíl ve spolupráci slyšících a neslyšících rodičů.

3. okruh

Ve škole jsou k dispozici interaktivní tabule, počítače, speciální učebnice pro sluchově postižené, přehledy, tabulky. Myslí, že je ve škole moderní dostačující vybavení. Na vylepšení nemá žádný nápad.

4. okruh

Integrace je velmi složitá záležitost a nelze jednoznačně říci ano, nebo ne. Je jí potřeba pečlivě zvážit. Ve škole pro žáky se sluchovým postižením je individuální přístup, v základních školách větší počet žáků ve třídě. To je obsáhlé téma na samostatnou práci.

Rozhovor č. 3

1. okruh

Výuka je individuální s ohledem na individuální potřeby a vlastnosti. Používá názorné vyučování s pomocí ukázek. Důležitá je výrazná artikulace.

Po prvním okruhu otázek se paní učitelka omluvila, že jí tento výzkum nevyhovuje. Myslela si, že bude vyplňovat dotazník a rozhovor se mnou ukončila.

Rozhovor č. 4

1. okruh

Orální metoda, přísně individuální přístup, názornost. Časté střídání činností. Individuální přístup je dodržován i u žáků, kteří nemají sluchové postižení. Tuto školu navštěvují žáci, kteří mají jinou vadu a dokonce i zcela zdravé děti.

2. okruh

Na 1. stupni každodenní spolupráce mezi učiteli, rodiči a vychovateli. Na druhém stupni pak jsou 2x ročně třídní schůzky, konzultační hodiny a také funguje elektronická komunikace.

3. okruh

Speciální učebnice, interaktivní tabule, těch by mohlo být více. Pro vylepšení měla paní učitelka zajímavý nápad – zhruba od 7. třídy více rozlišovat žáky, kteří jsou manuálně zaměřeni a kteří jsou zaměřeni intelektuálně.

4. okruh

To je velké téma, také přísně individuální. Například dítě s kochleárním implantátem by bylo dobré integrovat, ale je potřeba dávat pozor na dobrou asistenci. Také dítě ze slyšící rodiny je vhodné pro integraci a naopak z neslyšící rodiny je pro integraci méně vhodné. Pro integraci je důležité sluchově podnětné prostředí. Pokud je dítě ve sluchově nepodnětném prostředí, pak je také pro integraci méně vhodné. V integraci hraje důležitou roli i speciálně pedagogické centrum, kde je poradna pro žáky školy se sluchovým postižením, ale i pro žáky integrované.

Rozhovor č. 5

1. okruh

Orální metodu, velmi individuální přístup, je to možné z toho důvodu, že je ve třídách malé množství žáků (5-7). Vše se vyučuje přes názornost, problém je s abstraktními pojmy. Nyní dochází k vývoji nového předmětu komunikace, protože děti mají problém například se skloňováním sloves.

2. okruh

Spolupráce s rodiči je výborná. Není rozdíl mezi slyšícími a neslyšícími rodiči, co se spolupráce se školou týká.

3. okruh

Speciální učebnice, interaktivní tabule, názorné pomůcky.

4. okruh

Integrace je individuální a složitá. Pokud je zájem rodičů, pak ano. Paní učitelka mi převyprávěla několik kasuistik:

Dvojčata - 1. stupeň ZŠ, chlapec a dívka, transplantace kochleárního implantátu, matka slyšící, otec neslyšící. Dvojčata byla integrována do ZŠ, kde měla asistenci. Asistentky dělaly vše za děti, docházelo ke špatné asistenci. Rodiče dospěli k rozhodnutí přeradit děti do školy pro žáky se sluchovým postižením. Děti odmítaly činnosti, které děti tady ve škole normálně dělají. Osvojování činností trvalo dva roky, u chlapce se postupovalo pomaleji, než u dívky.

Chlapec, 1. stupeň ZŠ, po transplantaci kochleárního implantátu, ze slyšící rodiny, materiálně zajištěné. Otec koupil do ZŠ interaktivní tabuli se speciálním výukovým programem, který byl vhodný pro chlapce, ale i pro jeho zdravé spolužáky. Chlapec se úspěšně integroval, děti jej bez problémů přijaly do skupiny, protože uměl ovládat uvedený speciální program.

Dívka, 1. stupeň ZŠ, kochleární implantát, nastoupila na vyzkoušení do školy pro žáky se sluchovým postižením, vše bylo v pořádku, ale situace její rodiny nedovoluje, aby tuto školu navštěvovala. Otec, který má jediný z rodiny řidičské oprávnění, pracuje na směny, nemůže tedy dívku pravidelně vyzvednout a spojení hromadnou dopravou není možné. Dívka musela zůstat v základní škole běžného typu.

Rozhovor č. 6

1. okruh

Metoda orální, individuální přístup. Důležitá je názornost, střídání činností. Tato paní učitelka sdělila, že zařazuje do výuky i dechová cvičení, pokud jsou děti unavené. Inspirovala se v jogínských dechových cvičeních, nebo v napodobování zvířat.

2. okruh

Rodiče komunikují denně na 1. stupni, na 2. stupni pak podle potřeby v konzultačních hodinách nebo na třídních schůzkách. Nevidí žádný rozdíl mezi komunikací rodičů slyšících a neslyšících.

3. okruh

Interaktivní tabule, speciální učebnice pro sluchově postižené. Námět na vylepšení – vybavení všech učeben interaktivními tabulemi.

4. okruh

Integrace je individuální. Je důležité v jakém prostředí dítě vyrůstá. Dokonce se i stalo, že rodiče požadovali zařazení zdravého dítěte do školy pro žáky se sluchovým postižením.